

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2008. május 7.

TÖRTÉNELEM
KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA

2008. május 7. 8:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM

Fontos tudnivalók

Egyértelmű válaszokat adjon, egyértelmű jelöléseket alkalmazzon – javítás esetén is!

Válaszaiban **a lényeg** megfogalmazására törekedjen, **ne lépje túl a rendelkezésre álló helyet!**

Csak annyi válaszleletet írjon, amennyit a feladat kér! (Ha többet ír, a beírás sorrendjében értékeljük válaszait.)

Kérjük, **kék színű** tollat használjon!

A feladatok megoldásakor tartsa szem előtt az alábbi javaslatokat!

- Olvassa el figyelmesen a feladatokat!
- Kövesse figyelmesen a feladatlapon utasításait!
- Tanulmányozza a feladatokhoz kapcsolódó forrásokat (kép, ábra, szöveg, térkép)!
- Használja minden feladat megoldásához a megengedett segédeszközöket: a középiskolai történelmi atlasz térképeit és a helyesírási szótárt!
- Válaszait gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írja le!

A szöveges, kifejtendő feladatok kidolgozásakor az alábbi munkamenetet javasoljuk:

1. Helyezze el időben és térben a feladatban megjelölt problémát!
2. Használja föl a feladat megértéséhez a forrásokat, illetve a középiskolai történelmi atlaszt!
3. Gyűjtse össze azokat az általános fogalmakat (pl. fejlődés, változás, termelés), illetve az adott korszakhoz kapcsolódó fogalmakat (pl. várjobbágy, céh, személyi kultusz), melyekkel az adott probléma bemutatható!
4. Építse be fogalmazásába a forrásokból megszerezhető információkat, következtetéseket!
5. Ha szükséges, készítsen vázlatot, illetve pizkozatot!
6. Tárja föl a probléma előzményeit, okait, következményeit!
7. Fogalmazzon meg feltételezéseket, magyarázatokat!
8. Építse be mondanivalójába önálló ismereteit (pl. nevek, évszámok), nézőpontját, véleményét!
9. Ügyeljen arra, hogy mondatai világosak legyenek!
10. Szerkessze meg szövegét, és figyeljen a helyesíráásra is!

Tájékoztató:

Az esszé javításának szempontjai:

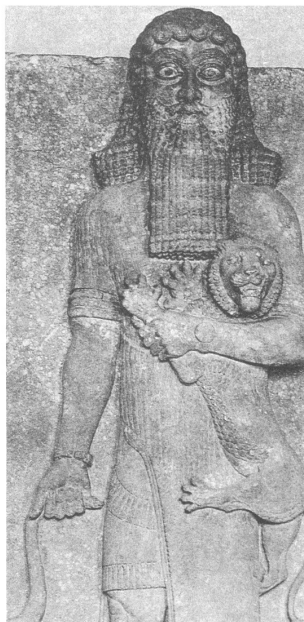
- a feladat megértése,
- megfelelés a tartalmi követelményeknek,
- a válasz megszerkesztettsége, logikussága, nyelvhelyessége.

Eredményes munkát kívánunk!

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. A feladat az ókori Kelet kultúrájával kapcsolatos.

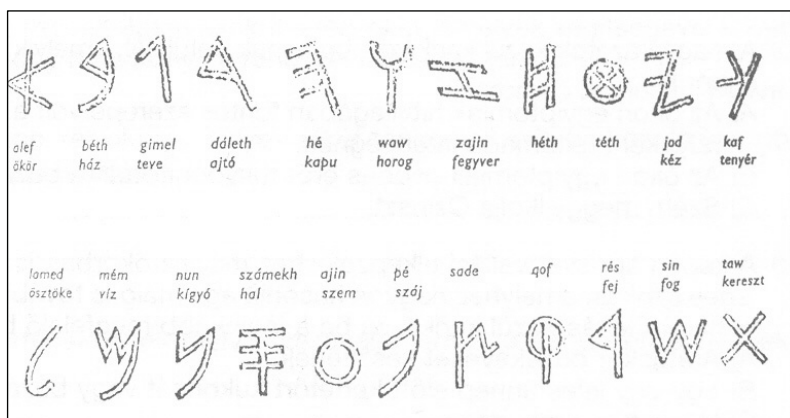
Állapítsa meg, hogy melyik ókori államhoz kapcsolódnak a képek! Írja a táblázatba az ókori állam neve mellé, hogy mit ábrázol a kép! Használja a középiskolai történelmi atlaszt! (Elemenként 0,5 pont.)

a)

b)

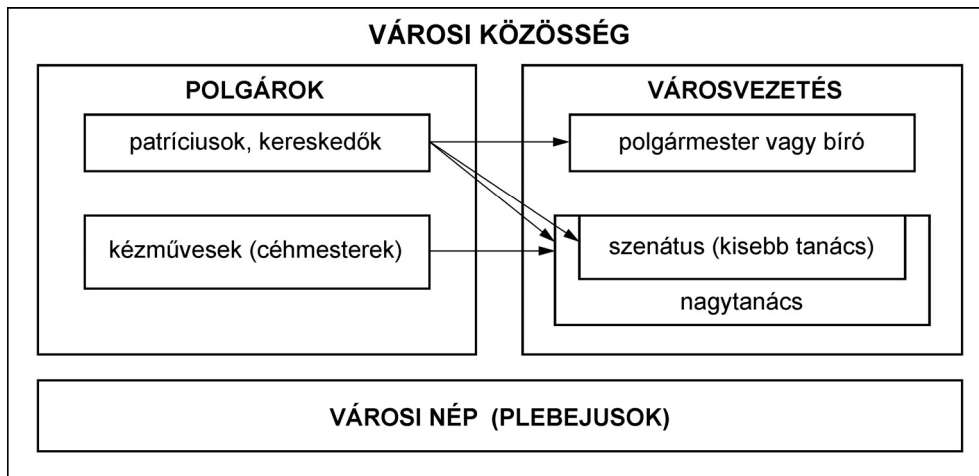

c)

	Ókori állam neve	Kulturális emlékek megnevezése
a)		
b)		
c)		

3 pont

2. A feladat a középkori városok társadalmához és kultúrtörténetéhez kapcsolódik. Válaszoljon a kérdésekre az ábra és a szövegek alapján! (Elemenként 0,5 pont.)

„[...] Polgárjoggal csak az rendelkezett, aki saját ingatlannal bírt a városban. [...] Firenze [...] lakosságának több mint háromnegyede, textilipari munkások, nap-számosok, szolgák, fuvarosok –, akiknek nem volt a városban saját házuk [...] nekik semmi szavuk nem volt a város ügyeinek intézésében [...]” (Katus László: *A középkor története*)

„A reneszánsz [...] tért hódít [...] Firenzében [...] néhány fiatal művész összefogott [...] és megteremtik az új építészetet. [...] Vezetőjük Filippo Brunelleschi volt (1377–1446). A város őt bízta meg a dómépület befejezésével. A firenzei dómot gótikus stílusban kezdték építeni. [...] A firenzeiek mindenáron kupolával akarták betetőzni székesegyházukat, de addig egyetlen építésznek se sikerült olyan szerkezetet kitalálni, amellyel áthidalhatta volna a hatalmas teret. Brunelleschi megoldotta a feladatot [...]” (E. H. Gombrich: *A művészet története*)

a) Nevezze meg azt a társadalmi csoportot, amely nem vett részt a város irányításában!

.....

b) Határozza meg a szöveg alapján a polgárjog feltételét a középkori városokban!

.....

c) Nevezze meg, hogy egy középkori városban a polgárjoggal rendelkezők közül

1. kiből válhatott bíró?.....

2. kik lehettek a nagytanács tagjai?

3. kiből kerültek ki a szenátus tagjai?

d) Sorolja fel a XII–XIV. században az itáliai városok arculatát meghatározó építészeti stílusokat megjelenésük sorrendjében!

1.

2.

e) Nevezze meg azt az építészeti elemet, amelyet a középkorban a firenzei dóm építése során alkalmaztak először! Használja a középiskolai történelmi atlaszt!

.....

4 pont	
--------	--

3. A feladat a XIV. századi magyar történelemmel kapcsolatos.

Karikázza be a forrás felhasználásával a helyes állítás sorszámát! Egy válaszcsoportban csak egy helyes állítás van! (Elemenként 1 pont.)

„[Csák Máté] parancsunk ellenére kezdte a király híveit és követőit megtámadni, hogy így őket a király iránti hűségüktől eltántorítsa. Ha pedig a király ellen lázadókat, akárhányszor nyíltan vagy titokban megtámadta, földjeiket és javaikat a tűz martalékául vetve, mohó zsákmányolással kifosztotta, azokból semmit, még a méltányos részt sem juttatta a király kezébe főhatalma jeléül. A lázadók várait sem ostromolta, pedig megígérte; sőt azokat is, amelyeket a király híveitől erőszakosan elragadott, sajátjaként birtokolva tartományuraságához kapcsolta. A Buda melletti királyi várat [értsd: Visegrádot] az uralkodó megbízván benne, meghatározott időre átengedte neki, mire ő semmirekellő módon – tulajdonává téve és a király tetszése ellenére megtartva – ő és örökösei birtoklására megerősítette, hogy Budának és lakosainak – akik mint tiszta hódolattal teli fiai az előbb mondott királyt a vállukon hordták és tisztelték –, valamint a királynak sokféle zaklatást okozva, azon földet felforgassa és a királyi fennhatóság alól eltántorítsa [...]

A nemes esztergomi és váci, nyitrai, továbbá részben az eгри és veszprémi, valamint más egyházakat és sok monostort, valamint azok szabadságait, dicső jogait és megszámlálhatatlan javait, amelyet Isten tiszteletére kegyes adományul a keresztény királyok juttattak, sokoldalúan megnyomorítja és zaklatja; az emberekre és azok hűbéreseire gyakran adókat és súlyos kivetéseket ró ki, más jogtalanságokat és súlyos károkat okozva nekik, [...] a minap összegyűjtven hadseregét nem átalott egészen Buda kapujáig ellenségesen előrehatolni, fosztogatva és megsemmisítve mindent. Ahol a király feleségével, a királynéval együtt személyesen tartózkodott.”
(Részlet *Gentilis bíboros, pápai követ Csák Mátét kiközösítő okleveléből, 1311*)

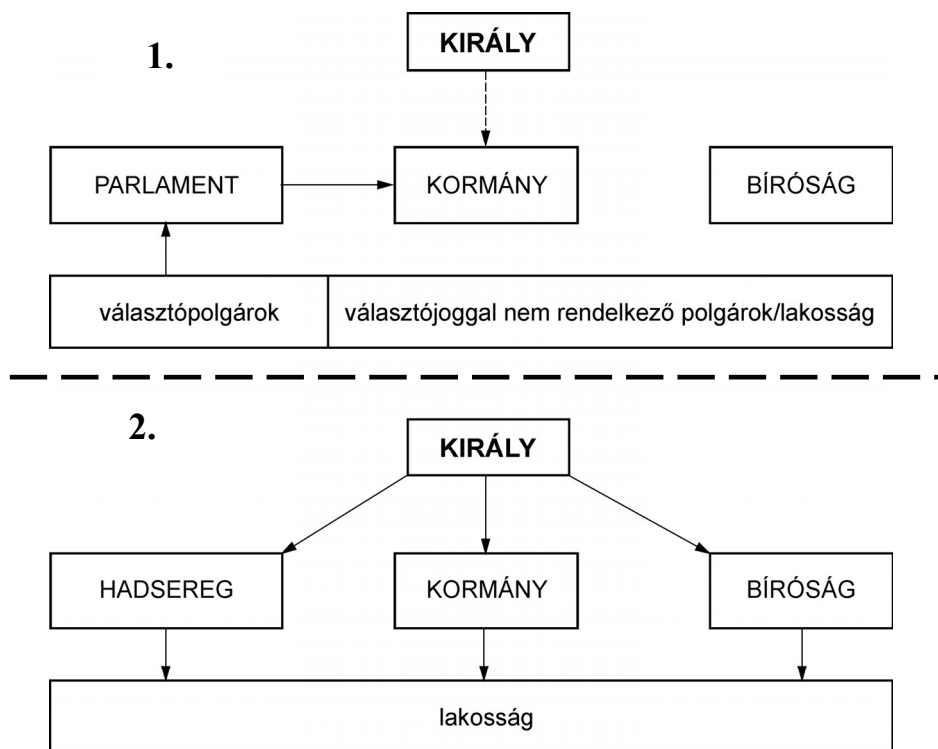
- a)
1. Csák Máté hűségesen és őszintén támogatta királyát, Károly Róbertet.
 2. Csák Máté egy ideig látszólag támogatta Károly Róbertet, valójában azonban mindig hatalmának gyengítésére törekedett.
 3. Csák Máté még látszólag sem állt Károly Róbert mellé soha, kezdetektől legádázabb ellensége volt.
- b)
1. Csák Máté királyi parancs ellenére cselekedett.
 2. Csák Máté a pápai parancs ellenére cselekedett.
 3. Csák Máté úgy cselekedett, ahogy a pápai követtel korábban megállapodott.

- c)
1. Csák Máté az egyházi és világi birtokokat egyaránt fosztogatta, és nem volt tekintettel uralkodójára sem, hiszen annak budai vára ellen is támadást intézett.
 2. Csák Máté csak a világi urak birtokait támadta meg és fosztotta ki, az egyháziakat békében hagyta.
 3. Csák Máté azt a helyet, ahol a király tartózkodott, soha nem támadta meg.
- d)
1. Csák Máté csak a várakat ostromolta, a falusi népet békében hagyta.
 2. Csák Máté a városok népét tisztelte, őket soha nem háborgatta.
 3. Csák Máté a várak ostromlásán kívül kifosztotta és felgyújtotta a falvakat is.
- e)
1. A katolikus egyház a király és a tartományurak harcában Károly Róbert mellé állt, ezzel nagyban növelte az Anjou-király táborát.
 2. A városi polgárság (pl. a budai) nem támogatta a királyt, mert úgy érezte, hogy az uralkodó nem nyújt neki biztonságot a tartományurak támadásával szemben.
 3. Csák Máté kivételével 1310-re már minden birtokos nemes a királyi hatalmat támogatta.

5 pont

**4. A feladat a XVIII. századi kormányzati formákkal kapcsolatos.
Oldja meg a feladatokat!**

a) Nevezze meg az ábrákon látható államformákat!

1. (1 pont)

2. (1 pont)

b) Írja a megállapítások mellé annak az ábrának a sorszámát, amelyre a megállapítás vonatkozik! (Elemenként 0,5 pont.)

Állítás	Sorszám
1. A hatalmi ágak szétválnak.	
2. A király rendeleti úton kormányoz.	
3. A király csak korlátozott jogokkal rendelkezik.	
4. Az ország lakosságának egy része képviselői útján ellenőrzést gyakorol a végrehajtó hatalom felett.	

4 pont	
--------	--

5. A feladat a magyarországi barokkhoz kapcsolódik.
 Egészítse ki a térkép segítségével a szöveget! (Elemenként 1 pont.)

A barokk építészeti stílus emlékei Magyarországon

Az Itáliából kiinduló barokk kultúra és stílus a (a) században jelent meg a királyi Magyarországon. Az új stílust Nagyszombaton a(z) (b) szerzetesrend honosította meg. Itt alapított Pázmány Péter (c) hittudományi és bölcsészeti karral.

A török kiűzése után a barokk templomok terjedése jelezte a katolikus megújulást, vagy más néven a(z) **(d)** terjedését is. Segítette a katolicizmus megerősödését, hogy a betelepítések után az ország épületeinek jelentős része barokk stílusban épült újjá. **(e)** területén kevésbé terjedt el ez az új stílus, amely azt is bizonyítja, hogy ott továbbra is erős maradt a reformáció. *(Tankönyvi szöveg)*

5 pont	
--------	--

6. A feladat az ipari forradalom társadalmi következményeivel kapcsolatos.

Válaszoljon a kérdésekre a források alapján! (Elemenként 1 pont.)

„Egyetlen gyermeket sem lehet foglalkoztatni semminemű munkában nyerspamutnak fonallá való fonására, vagy ilyen gyapjúanyag bármely előzetes elkészítésére, amíg kilenc esztendő korát el nem érte.

[...] Naponta tizenkét órán túl egyetlen tizenhat éven aluli személyt sem lehet foglalkoztatni semminemű munkában nyerspamutnak fonallá való fonásában, vagy ilyen gyapjúanyag előzetes előkészítésében, vagy bármely fonoda, gyár vagy épület, vagy az azokban lévő gyári vagy gépi berendezés takarítására vagy javítására, leszámítva az étkezésekhez szükséges időt; ez a tizenkét óra reggeli öt és este kilenc óra közé kell eszen.

[...] minden ilyen személynek mindennap folyamán reggelihez félóránál nem kevesebb, és ebédnél teljes egy óránál nem kevesebb időt kell engedélyezni [...]

[...] minden ilyen fonoda, gyár vagy épület mennyezetét és belső falait évente kétszer oltatlan mésszel és vízzel le kell mosni.” *(Törvény a gyermekmunka korlátozásáról Angliában, 1819)*

a) Kit (kiket) nem dolgoztathatott egy pamutipari vállalkozó az üzemében 1819 után az alábbiak közül? Húzza alá a helyes választ!

8 éves fiú

11 éves lány

15 éves fiú

9 éves lány

b) Egy tízéves fiút naponta hány órában dolgoztathattak törvényesen 1820-ban?

.....

c) Fogalmazza meg egy mondatban, miért fogadtak el 1819-ben gyermekmunkát korlátozó törvényt Angliában?

.....

.....

3 pont	
--------	--

7. A feladat a kiegyezés előzményeivel kapcsolatos.

Állapítsa meg, hogy igazak-e vagy hamisak a következő megállapítások! Választását X jellel jelölje! (Elemenként 1 pont.)

Állítás	Igaz	Hamis
a) A passzív ellenállás a szabadságharccal szembeni ellenállást jelentette.		
b) A passzív ellenállás megnövelte a birtokos nemesség gazdasági erejét.		
c) A Habsburg udvar a Bach-rendszer idején rendeleti úton megerősítette a 1848-as jobbágyfelszabadítást.		
d) A kiegyezés megkötésének magyar részről kizárólag politikai okai voltak.		

4 pont

8. A feladat az I. világháború előzményeihez kapcsolódik.

Oldja meg a feladatokat a középiskolai történelmi atlasz és ismeretei alapján! (Elemenként 0,5 pont.)

a) Melyik nagyhatalom uralta Elzász-Lotaringiát 1865-ben?

.....

b) A sorszám bekarikázásával jelölje meg azt a két nagyhatalmat, amelyek Elzász-Lotaringia miatt álltak szemben egymással az I. világháború előtt!

1. Osztrák–Magyar Monarchia – Oroszország
2. Anglia – Franciaország
3. Franciaország – Németország

c) Egészítse ki a mondatokat!

Elzász-Lotaringia a XIX. század második felében értékelődött fel gazdasági szempontból a nagyhatalmak számára. A(z) (1) újításainak hatására (pl. a Bessemer-féle eljárás) az acélipar jelentősége megnőtt, és így a gyengébb minőségű lotaringiai(2) is megérte kiaknázni.

2 pont

9. A feladat az 1938 és 1941 közötti magyar külpolitikával kapcsolatos.

Párosítsa a megadott földrajzi területeket és a szövegeket! Használja a középiskolai történelmi atlaszt! (Elemenként 1 pont.)

1. A túlnyomórészt nem magyar nemzetiség által lakott területet önálló katonai akcióval vette birtokba Magyarország.
2. A tengelyhatalmak részvételével lefolytatott első bécsi döntőbíráskodás útján megkapott, döntően magyar lakosságú terület.
3. A területet Magyarország – Jugoszlávia szétesését követően – a német csapatokkal katonailag együttműködve, hadműveleti akcióval vette birtokba.
4. Magyarország a tengelyhatalmak második bécsi döntését követően szerezte meg ezt a területet.

Földrajzi területek	A visszaszerzés módjának sorszáma
a) A Felvidék déli része	
b) Észak-Erdély	
c) Kárpátalja	
d) Délvidék	

4 pont

10. A feladat a magyar revíziós politikával kapcsolatos.

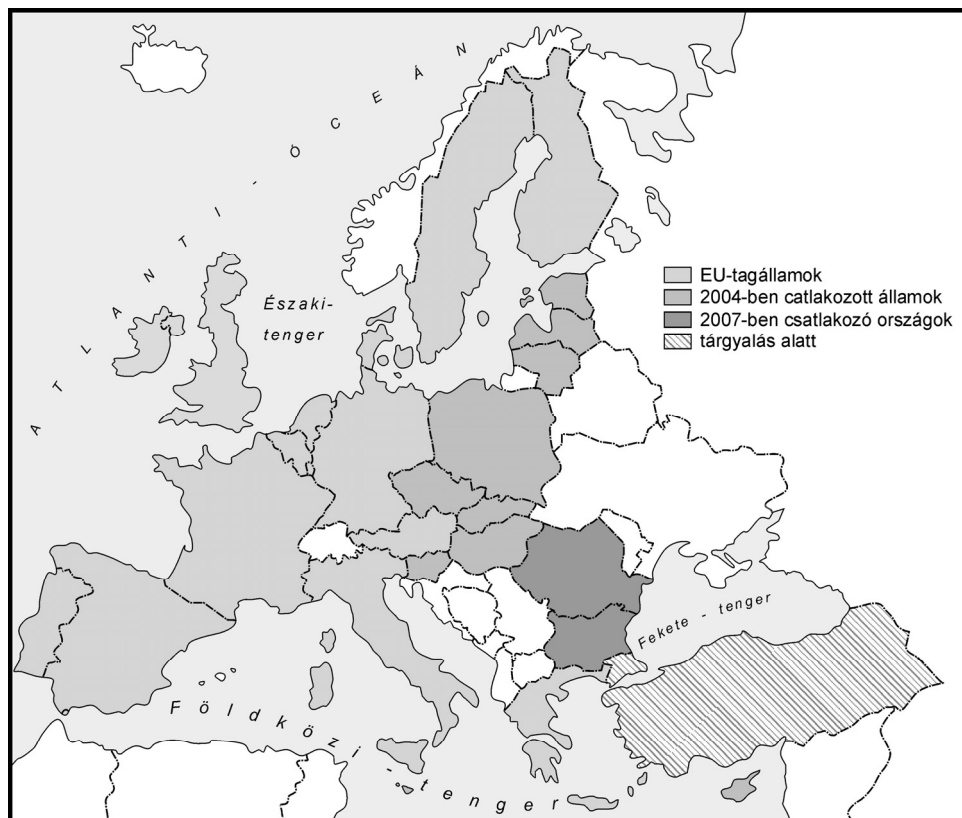
Egészítse ki a következő szöveget ismeretei segítségével! (Elemenként 1 pont.)

A II. bécsi döntés nemzetközi jogi korrektségéhez kétség fér: az USA és Nagy-Britannia egyaránt Romániára erőszakolt diktátumként fogta fel s érvényességét vitatta. Ezen túlmenően azonban az ár is amit **(a)** követelt, s amit Magyarországnak fizetnie kellett, magas volt. A nemzetiszocialista Volksbund a hazai németység egyetlen törvényes szervezetévé vált; az addigi kettő után megkezdtek a III. **(b)** előkészítését. [...] ...növelték a Németországba is irányuló **(c)** exportot. Mindezeknél fontosabb volt azonban, hogy 1940. november 20-án Magyarország csatlakozott a [...] német-olasz-japán-hez **(d)**, s ezzel feladta az**(e)** elvét.

5 pont

11. A feladat az európai volt szocialista országok rendszerváltozás utáni jellemzőihez kapcsolódik.

Döntse el a térkép és a statisztikai adatok alapján, hogy az állítások igazak vagy hamisak! (Elemenként 0,5 pont.)

Az Európai Unió országai és a csatlakozásra várók (2005)

A régió néhány jellemző mutatója 1997–98-ban		
Országok	Munkanélküliek a munkaképes korúak arányában (%)	GDP/fő * (dollár)
Albánia	13,7	670
Bulgária	14,0	1190
Csehország	5,2	4710
Észtország	9,7	3210
Horvátország	17,6	4610
Jugoszlávia	25,6	1138
Lengyelország	10,5	3503
Lettország	7,0	2200
Litvánia	6,7	2587
Macedónia	41,2	1090
Magyarország	9,3	4415
Románia	8,8	1780
Szlovákia	12,5	3480
Szlovénia	14,8	9161

* A bruttó hazai össztermék (GDP) az adott országban előállított összes javak és szolgáltatások értékösszegét jelenti.

Megállapítás	Igaz	Hamis
a) Az Európai Unióhoz 2004-ben csatlakozott országok mindegyikében alacsonyabb volt 1997-ben a munkanélküliség, mint a 2007-ben csatlakozó országokban.		
b) A volt szocialista országok közül azokban a legmagasabb a GDP, amelyekben legalacsonyabb a munkanélküliség.		
c) A 2004-es csatlakozó országok közül az Európai Unió fejlettségi szintjét az egyik jugoszláv utódállam közelítette meg 1997-ben.		
d) Az Európai Unió a nemzetiségi konfliktusok elkerülése miatt csak olyan országnak engedi meg a csatlakozást, amely 1990 előtt is önálló állam volt.		

2 pont

12. A feladat a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségekkel kapcsolatos. Válaszoljon a kérdésekre a források és ismeretei segítségével!

„Minden olyan, a Magyar Köztársaság területén legalább egy évszázada honos népcsoport, amely az állam lakossága körében számszerű kisebbségben van, tagjai magyar állampolgárok, és a lakosság többi részétől saját nyelve és kultúrája, hagyományai különböztetik meg, egyben olyan összetartozás-tudatról tesz bizonyosságot, amely mindezek megőrzésére, történelmileg kialakult közösségeik érdekeinek kifejezésére és védelmére irányul.” (1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól, I. Fejezet 1. § (2) bekezdés)

„68. § (1) A Magyar Köztársaságban élő nemzeti és etnikai kisebbségek részesei a nép hatalmának: államalkotó tényezők.

(2) A Magyar Köztársaság védelemben részesíti a nemzeti és etnikai kisebbségeket. Biztosítja kollektív részvételüket a közéletben, saját kultúrájuk ápolását, anyanyelvük használatát, az anyanyelvű oktatást, a saját nyelven való névhasználat jogát.

(3) A Magyar Köztársaság törvényei az ország területén élő nemzeti és etnikai kisebbségek képviselőit biztosítják.

(4) A nemzeti és etnikai kisebbségek helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre.” (Részlet a Magyar Köztársaság alkotmányából)

a) A törvény milyen időbeli korlátot szab a népcsoportok számára a nemzeti kisebbséggé váláshoz? (1 pont)

.....

b) Soroljon fel két olyan jogot, melyet az alkotmány biztosít a nemzeti és etnikai kisebbségek számára! (Elemenként 0,5 pont.)

.....

c) Kedvezményesen kerülhetnek-e be a nemzeti és etnikai kisebbségek kollektív képviselői az országgyűlésbe? (1 pont)

.....

d) A Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek milyen szintű önkormányzatokat hozhatnak létre? (Elemenként 0,5 pont.)

.....

4 pont	
--------	--

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK**Olvassa el figyelmesen!**

A következő feladatok közül összesen **hármat** kell kidolgoznia.
Az alábbi szabályok alapján kell választania:

Kidolgozandó:

egy, az **egyetemes** történelemre vonatkozó feladat,
kettő, a **magyar** történelemre vonatkozó egy **rövid** és egy **hosszú**,
különböző korszakokra vonatkozó feladat.

Tanulmányozza figyelmesen a feladatokat!

	Sorszám	Korszakok, témák	A feladat típusa
Egyetemes történelem	13.	A lutheri reformáció	Rövid
	14.	Az I. világháborút lezáró békerendszer	Rövid
Magyar történelem	15.	A XIII. század eleji magyar társadalmi változások	Rövid
	16.	Az ország három részre szakadása	Hosszú
	17.	Széchenyi István programja és tevékenysége	Rövid
	18.	Magyarország XVIII. századi népesedési és nemzetiségi viszonyai	Hosszú
	19.	A Kádár-korszak mezőgazdasága	Rövid
	20.	Bethlen István miniszterelnöksége	Hosszú

Segítségül megadjuk a helyesen kiválasztott feladatok sorszámainak lehetséges kombinációit. Válasszon egy oszlopot az alábbi táblázatból!

Karikázza be a választott oszlop betűjelét!

Feladattípus	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Rövid	13.	13.	13.	13.	13.	13.	14.	14.	14.	14.	14.	14.
Rövid	15.	15.	17.	17.	19.	19.	15.	15.	17.	17.	19.	19.
Hosszú	18.	20.	16.	20.	16.	18.	18.	20.	16.	20.	16.	18.

Csak a szabályok szerint kiválasztott feladatok értékelhetők! A feladatok után az értékelési szempontok szerepelnek, az elért pontszámokat a javító tanár állapítja meg.

A feladatok közül **csak a választott hármat dolgozza ki**, a többi hagyja üresen!

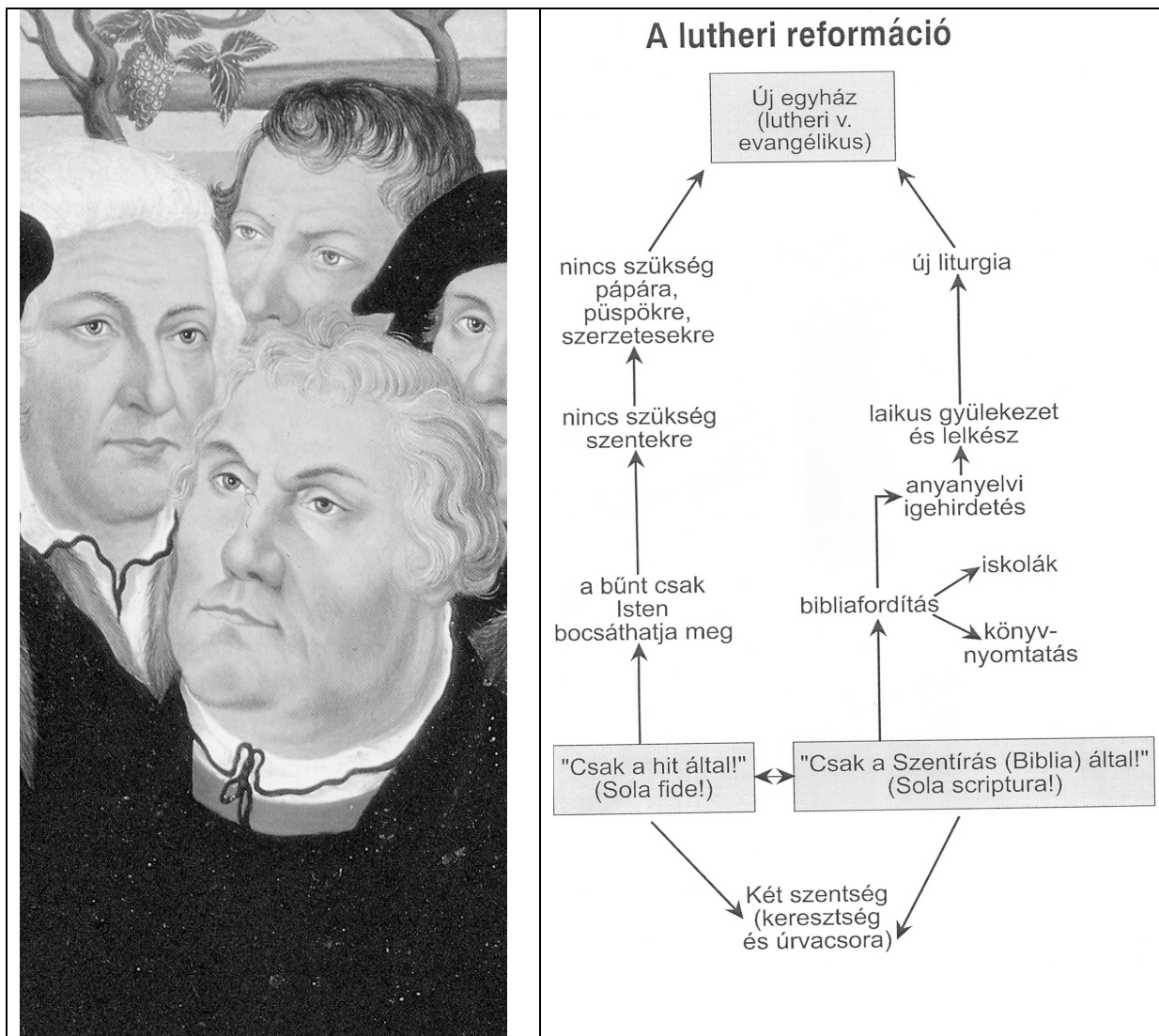
A feladatok kidolgozása előtt tanulmányozza a 2. oldalon található útmutatót!

A válaszok elkészítése során fogalmazvány (piszkozat) készíthető!

13. A feladat a reformációra vonatkozik.

(rövid)

Mutassa be a források és ismeretei alapján a lutheri reformáció főbb követeléseit és néhány jellemző vonását!

Martin Luther

„A pápa nem engedhet el semmiféle büntetést, csak azt, amit vagy a maga vagy a kánonok (egyházi előírások) rendelkezése alapján szabott ki.

A pápa nem bocsáthat meg egy vétket sem, legfeljebb kihirdeti és megerősíti Isten bocsánatát.

Emberi tanokat prédikálnak azok, akik azt állítják: mihelyt megcsörren a ládába dobott fillér, a lélek kiszabadul a tisztítóüzből.

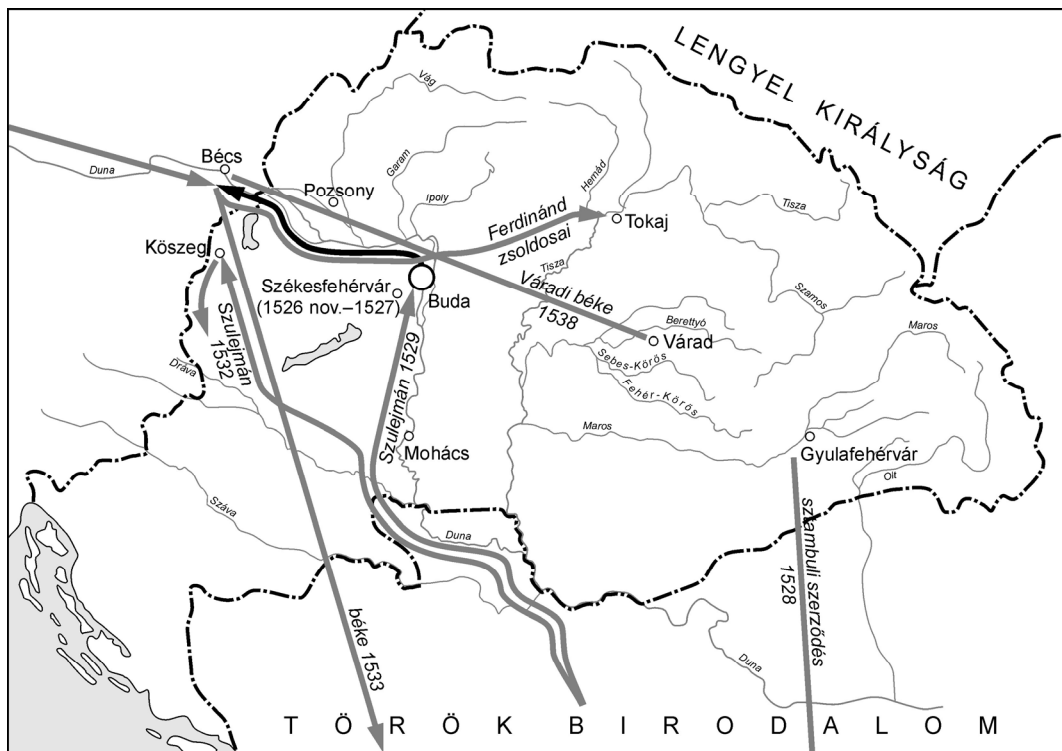
Minden keresztény – ha őszinte bánata van – búcsúlevél nélkül is elnyeri büntetéseit és bűnei elengedését.” (Luther: Részletek a 95 pontból)

Az antant által titkos szerződésekből, különböző államoknak a háború alatt odaígért területek

- „VII. [...] Belgiumot ki kell üríteni, és helyre kell állítani [...]
- VIII. [...] Azt az igazságtalanságot, amelyet Poroszország 1871-ben Elzász-Lotaringia tekintetében Franciaországnak okozott [...] jóvá kell tenni [...]
- IX. Az olasz határokat a világosan felismerhető nemzetiségi vonalak szerint kell kiigazítani.
- X. Ausztria–Magyarország népei részére, amelyeknek helyét a nemzetek között oltalmazni és biztosítani kívánjuk, meg kell adni az önálló fejlődés leghatékonyabb lehetőségét.
- XI. Romániát, Szerbiát és Montegrót ki kell üríteni [...] Szerbiának szabad és biztosított kijáratot kell adni a tengerhez; a különböző balkáni államok egymás közötti kapcsolatait [...] az állami és nemzetiségi hovatartozás történelmileg kialakult vonalai szerint kell meghatározni [...]
- XII. A jelenlegi Ottomán (Oszmán) Birodalom török részeinek teljes szuverenitást kell biztosítani, de a többi nemzetiség részére, amelyek most török uralom alatt élnek, biztosítani kell létük feltétlen biztonságát, önálló fejlődésük teljes és zavartalan lehetőségét. [...]
- XIII. Független lengyel államot kell létesíteni, amely magában kell, hogy foglalja a vitathatatlanul lengyel lakosság lakta területeket [...]” (Részletek az ún. wilsoni pontokból, 1918. január 18.)

- 16. A feladat a mohácsi csatát követő időszakkal kapcsolatos. (hosszú)**
Ismertesse a források és ismeretei segítségével az ország három részre szakadásának folyamatát, és utaljon következményeire!

Török hadjáratok és külkapcsolatok a mohácsi csata után

„Ebben a percben óriási ellenséges csapatot pillantottunk meg [...] Ekkor aztán a király fejére tették a sisakot, s a felség arcát halálos sápadtság borította el, mintha a következő szerencsétlenséget előre megérezte volna.” (Brodarics István kortárs krónikáiról 1526. augusztus 29-ről)

Habsburg Ferdinánd (1526–1564)

„Leveleinkben és mindenütt másutt felséges János királyt testvérünknek és Magyarország, Dalmácia, Horvátország királyának fogjuk írni és nevezni.” (Ferdinánd a váradi békében, 1538)

Szapolyai János (1526–1540)

János király „fő bizodalját pedig György barát uramba vetvén, reá bízta gyermeke dolgát”. (Mindszenti Gábor, 1540)

Szulejmán (1520–1566)

„[...] csapatonként nyomultak be a városba, megszállták az összes őrhelyeket [...] tele volt velük a piactér, zsúfolásig tömve az utcák; a királyné öfelsége fiát visszatartották a többi úrral együtt a sátorban, s nem is engedték korábban haza csak már akkor, amikor a császár [értsd: szultán] megbízott emberei visszajöttek és jelentették: Budát a császár akarata szerint, ellenállás nélkül bevették.” (*Izabella királyné megbízottja, 1541*)

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	8	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	10	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	42	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	21	

17. A feladat Széchenyi István programjához és tevékenységéhez kapcsolódik. (rövid)
Tárja fel a források és saját ismeretei felhasználásával, hogy Széchenyi miben látta Magyarországnak gazdasági modernizációjának akadályait! Mutassa be, hogyan akarta ezeket a problémákat felszámolni!

„A robot [...] és azon kárt, mely belőle háramlik, éppen oly bajosan tagadhatni, mint azt, hogy $2 \times 2 = 4$. [...] És ki nem tapasztalta [...] hogy azon munkát, melyet egy egész helyes (értsd: telkes) jobbágy rossz ekéjével [...] 52 nap [...] tud elvégezni, maga béreseivel, jó szerszámokkal [...] a mondott idő egyharmad része alatt [elvégzi] [...] a kiművelt emberfők mennyisége a nemzet igaz hatalma [...] Nem termékeny lapály, hegyek, ásványok, éghajlat stb. teszik a közerőt, hanem az ész, mely azokat józanul használni tudja [...] A múlt elesett hatalmunkból, a jövőnek urai vagyunk [...] Sokan azt gondolják, Magyarország volt, én azt szeretném hinni: lesz!” (Részletek Széchenyi István *Hitel* című művéből, 1830)

„1-szer A Hitel [...]
 2-szer eltörölve az Aviticitas (ösiség). [...]
 4-szer a Jus Proprietatis (birtokbírhatás joga).
 5-szer törvény előtti egyformaság.”

(Széchenyi István: *Stádium*, 1833)

18. A feladat Magyarország XVIII. századi népesedési és nemzetiségi viszonyairól szól. (hosszú)

Elemesse az alábbi források és ismeretei alapján, hogy a XVIII. század folyamán milyen okok vezettek a magyarországi lakosság számában és nemzetiségi összetételében bekövetkezett változásokhoz, és utaljon azok következményeire! Válaszához használja a középiskolai történelmi atlasz megfelelő térképét is!

„Magyarország, vagy annak nagy része germanizáltassék, s a forradalmakra és nyugtalanságra hajló magyar vér a némettel szelidítettés természetes ura és örökös királya hűségére és szeretetére.” (Részlet gróf Kollonich Lipót 1689. évi tervezetéből)

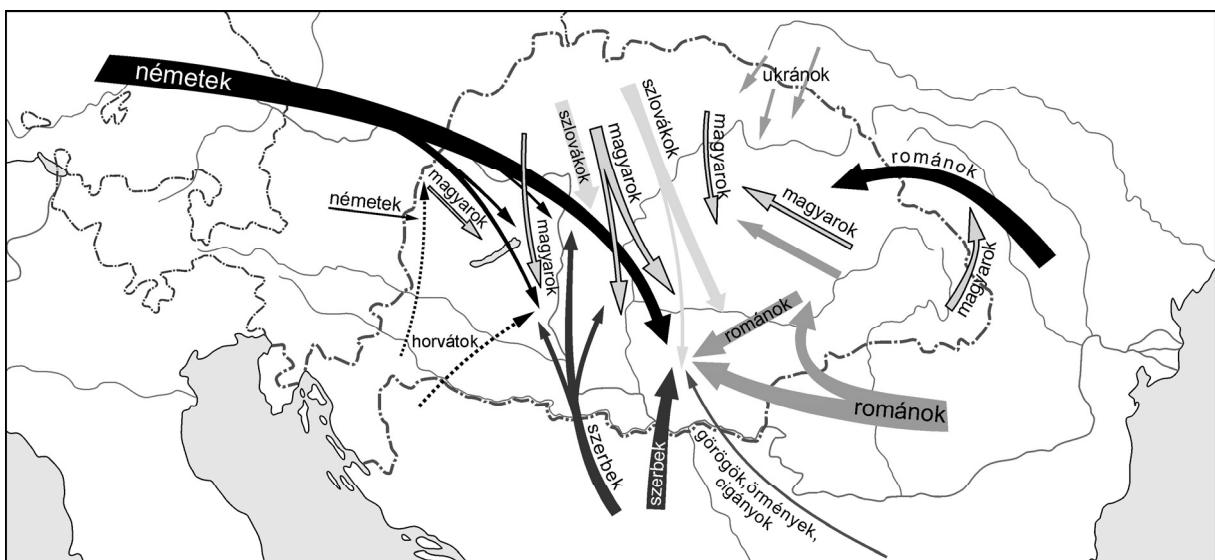
„A magyarországi szlovákok egykori elődei a XVIII. században a történelmi Magyarország északi, túlnépesedett vármegyéiből húzódtak le a délebbi, elnéptelenedett, több földet és jobb megélhetést ígérő területekre. A jobbágyok elvándorlásukkal megszabadulhattak a röghöz kötöttségtől, s új otthonukban biztosították szabad vallásgyakorlásukat is.” (Tankönyvi szöveg)

„Ő legszentségesebb Felsége [...] meg fogja engedni, hogy bármely szabad embert, hat éven keresztül, minden közadó fizetéstől való mentesség feltétele mellett, az országba hívhassanak, és hogy e szabadságot országszerte kihirdethessék.

1. § [...] ez iránt a nyíltparancsokat a római szent birodalom országaiban és tartományaiban is kihirdethessék [...]” (1723. évi CIII. törvénycikk)

„Ő legszentségesebb felsége kegyelmesen rendelkezni fog, hogy különféle kézműveseket hívjanak az országba, a közterhektől való, tizenöt éven át tartó teljes mentesség biztosításával.

3. § [...] az ily külföldről bejött kézművesek, az említett mentesség kitöltött évei után el ne távozzanak, hanem az állandó itt lakást folytassák.” (1723. évi CXVII. törvénycikk)

Betelepülés és belső vándorlás a XVIII. századi Magyarországon

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	8	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	10	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	42	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	21	

- 19. A feladat a Kádár-korszak mezőgazdaságához kapcsolódik.** (rövid)
Mutassa be a mezőgazdasági struktúra változásait az 1960–70-es években az alábbi források és ismeretei alapján!

A mezőgazdaság 1981. évi bruttó termelési értékének szektorok közötti megoszlása (%)	
Megnevezés	%
Szövetkezeti mezőgazdaság	50,8
Kistermelő gazdaságok	32,8
ebből háztáji gazdaságok	18,2
ebből kisegítő gazdaságok	14,6
Állami mezőgazdaság	16,4

A termelőségváltozások számának változása	
1961	4600
1978	1600

„A felgyorsult ütemű növekedés okai részben ugyanazok voltak, mint korábban: a hozamnövelő tényezők, a motorizáció és az okszerű talajerő-gazdálkodás komolyan vétele. A mezőgazdaság gyors fejlődésének a fentiek mellett volt néhány olyan oka is, amely közvetlenül összefüggött az új mechanizmus rendelkezéseivel. Ilyennek tartható a kisüzemi, illetve családi állattartás minden addigi létszám- és egyéb korlátozásának a feloldása. Egy-egy többgenerációs nagycsalád kezén így akár 3-4 hold föld is felhalmozódhatott.

A nagyüzemi gazdálkodás terén az iparszerű termelési rendszerek bevezetése és elterjedése, valamint a téeszek részben ezzel is összefüggő modern és szakszerűen irányított nagyüzemekké alakulása bizonyult fontosnak. Az új mechanizmus kínálta lehetőséggel élve 1969-ben ezért megvásárolták, és a hazai viszonyokra adaptálták a zárt rendszerű amerikai kukoricatermesztés technológiáját. Sikeres alkalmazása viszonylag nagy területekkel és beruházási kapacitásokkal rendelkező üzemeket feltételezett.

Az összeolvadási folyamattal párhuzamosan radikálisan átalakult a téeszek vezetőgárdája. A téeszervezés fázisában elnökké tett jobb gazdák az évek során meghaltak, nyugdíjba vonultak. Helyükbe az agrárfőiskolákról és a Gödöllői Agrártudományi Egyetemről időközben kikerült fiatal szakemberek léptek, akik a 68-as reform által kínált lehetőségeket magától értetődően és nagy rugalmassággal használták ki. A vezetőcsere méreteire jellemző, hogy 1970 és 1974 között a felsőfokú végzettséggel rendelkező elnökök aránya 18%-ról 43%-ra ugrott. A főagronómusok körében ugyanerre az időre 90%-ra emelkedett az egyetemi diplomával rendelkezők számaránya.” (Romsics Ignác XX. századi történész)

„[...]A gyülekezési jog visszaállítatik, gyűlések azonban csak zárt helyen tarthatók [...] A közalkalmazottak, vasutasok és postások szakszervezete [...] vissza nem állítható.

[...] A kormány [...] a munkabérek szabályozására is kellő formát keres [...]

[...] a szociáldemokrata párt tartózkodik minden propagandától, amely Magyarország érdekeit sérti [...] Politikai sztrájkoktól tartózkodik [...]" (Összefoglaló kormányzati jelentés az ún. Bethlen–Peyer-paktumról, 1921)

„[...] A szavazás [...] Budapest székesfővárosban és [...] a többi törvényhatósági városban [...] titkosan, más választókerületekben pedig [...] nyilvánosan történik.” (Részlet az 1922. évi 2200. M. E. számú, a választójogról szóló rendeletről)

„A nemzetgyűlés most már az ősi alkotmányosság szellemében felújítja az országgyűlés ősi kéttáblás rendszerét. [...]

2. §. A felsőház tagjait a tagság joga

1. méltóság vagy hivatal alapján, továbbá

2. választás vagy

3. kinevezés

alján illeti meg.” (Részlet az 1926. évi XXII., az országgyűlés felsőházáról szóló törvényből)

50 pengős mintabankjegy (1926. március 1.)

A népszövetségi kölcsön felvétele után már 1925-ben döntettek arról, hogy a korona helyére pengő rendszert vezetnek be, de csak 1927. január 1-jén jelent meg az új fizetési eszköz.

(1 pengő 12 500 koronával volt egyenlő.)

**A gazdaság főágazatainak
hozzájárulása a nemzeti jövedelemhez
(%)**

Ágazat	1913	1928–1929
Mezőgazdaság	44	39,7
Bányászat, kohászat	25	1,8
Ipar		29,3
Szállítás, kereskedelem	31	6,3
Egyéb		22,9

**A gyáripari termelés
ágazati szerkezete (%)**

	1913	1929*
Vas- és fémipar	15,5	11,3
Gépgyártás	13,8	10,2
Villamosenergia- termelés	1,5	4,2
Egyéb	12,1	12,2
Nehézipar összesen	42,9	37,9
Textilipar	4,8	14,2
Papíripar	0,6	1,2
Egyéb	9,3	11,0
Könnyűipar összesen	14,7	26,4
Élelmiszeripar	42,4	35,7

* 1929-re az ipari termelés 12%-kal múlta felül a háború előtti utolsó békeév szintjét.

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok	1. Az ókori Kelet kultúrája	3	
	2. A középkori város	4	
	3. XIV. századi magyar történelem	5	
	4. A XVIII. századi kormányzati forma	4	
	5. Magyarországi barokk	5	
	6. Az ipari forradalom következményei	3	
	7. A kiegyezés előzményei	4	
	8. Az I. világháború előzményei	2	
	9. Az 1938–41. közötti magyar külpolitika	4	
	10. Határon túli magyarság	5	
	11. A volt szocialista országok jellemzői	2	
	12. Magyarországon élő kisebbségek	4	
	I. Összesen	45	
II. Szöveges, kifejtendő feladatok	13. A lutheri reformáció	12	
	14. Az I. világháborút lezáró békék	12	
	15. A XIII. század eleji magyar társadalmi változások	12	
	16. A mohácsi csata utáni idők	21	
	17. Széchenyi István tevékenysége	12	
	18. Magyarország XVIII. századi népesedési viszonyai	21	
	19. A Kádár-korszak mezőgazdasága	12	
	20. Bethlen István miniszterelnöksége	21	
	II. Összesen	45	
I. + II. ÖSSZESEN		90	

 dátum

 javító tanár

	Elért pontszám	Programba beírt pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok		
II. Szöveges, kifejtendő feladatok		

 javító tanár

 jegyző

 dátum

 dátum